

Б.Ю. Полотнянко
студ. IV курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к. ю. н., доц. О.Д. Гринь

ПРАВОВЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ЮРИДИЧНОГО ПІЗНАННЯ

У наш час поняття мислення є невід'ємною складовою буденного життя, воно є головною запорукою успішного розвитку спеціаліста у сфері його зайнятості, адже напряму впливає на злагодженість його дій, раціональне розпорядження часом, засвоєння інформації та її правильне використання, і вказує на його професійний рівень. Юридична діяльність є більш чітко визначеною, адже регламентована на законодавчому рівні, у порівнянні з трактуванням правового мислення, яке не має конкретизованого характеру та розглядається у філософському аспекті, що і є основною проблемою. Розглядаючи дефініцію правового мислення в контексті складової юридичного пізнання, слід звернути увагу на їх взаємозв'язок, як частину, і ціле, з'ясувати їх важливу роль в юриспруденції.

Головною метою є надання визначення категорії правового мислення, розкриття його предмету, об'єкту, і сутності, а також аспектів, які вказують на його важливість та функції, які використовуються у соціально культурному середовищі правника.

Пізнання будь-яких юридичних фактів, в першу чергу здійснюються за допомогою зовнішніх ознак, але вони не завжди дають

можливість для всебічної, об'єктивної та глибокої оцінки ситуації, встановлення причинно-наслідкового зв'язку, тому варто розпочати з загально-теоретичного визначення поняття «правового мислення». На думку О.Ф. Скакун, «правове мислення» являє собою вищу аналітичну здатність особи опосередковано та узагальнено за допомогою понять, суджень, умовиводів, що фіксуються словами, відображати істотні закономірні зв'язки дійсності, вирішувати соціально правові суперечності [1, с. 113], однак О.В. Овчинніков, стверджує, що «правове мислення» – це феномен правової сфери духовного світу людини, процес розуміння соціально-правової дійсності, що оточує індивіда, результатом якого є, з одного боку, бажане і позитивне право, з іншого – комплекс правових знань, звичок і стереотипів поведінки, що формується й інституціоналізується у правовій свідомості і юридичному світогляді людини» [2, с. 309]. Звернувши увагу на визначення авторів, можемо впевнитись в тому, що у сучасній літературі дійсно існують різні класифікації правового мислення.

Щодо юридичного пізнання, то воно існує задля того, щоб регулювати відносини між людьми з метою правильної юридичної оцінки та юридичного упорядкування. Іншим дослідником І.Я. Андрюшко визначено дефініцію «юридичного пізнання» як пізнання тих подій, які відбулися в суспільстві і так чи інакше стосуються сфери правового регулювання. Отже, із цього можна дійти висновку, що його предметом виступають не тільки правовідносини, які впливають із загального трактування даного поняття, а й будь-які події, що не мають юридичної характеристики. Юридичне пізнання включає в себе теорію методів дослідження, створення концепцій, систему знань про теорію науки або про систему методів дослідження та саме правове мислення [4].

Розкривши поняття та сутність, звернемо більш детально увагу на предмет і об'єкт, які можна виокремити із правового мислення як внутрішньої форми процесу розуміння професіоналом-правознавцем юридичного пізнання. Отже, об'єктом виступають ті правові явища, які у зв'язку з власною юридичною кваліфікацією, владними повноваженнями та підпорядкуванням закону, виступають як певний вид професійного мислення, який вирізняється від повсякденного, не заангажованого юридичним понятійним

апаратом мислення людини, і знаходиться в межах чітко окресленого правового поля. У свою чергу, предметом правового мислення, зокрема культури правового мислення, завжди будуть правові явища, висновки про правові явища, які будуть стосуватись правових понять та категорій, форма та зміст яких будуть виражені у юридичній формі [3, с. 13].

Важливість правового мислення в соціально-культурному середовищі характеризується його функціями, які виступають напрямками діяльності, що зумовлені певними цілями, а також сутністю об'єктів і явищ правової дійсності. До таких функцій належать: аналітично-оцінювальна, евристична, інтерпретаційна, інформаційно-пізнавальна, прогностична та регулятивна.

Перша функція – аналітично-оцінювальна функція – передбачає оцінку як правових знань, так і правової дійсності з погляду цих знань, визначає критерії для правомірної і протиправної поведінки.

Друга функція – евристична, реалізується шляхом відкриття нових явищ правової дійсності.

Третя функція, що має назву інтерпретаційна, направлена на здійснення тлумачення, осмислення правових норм [5].

Четверта функція, а саме інформаційно-пізнавальна. Вона полягає у відображенні правової дійсності, засвоєнні і обробці правової інформації, що насамперед передбачає нагромадження знань про право, про юридичну практику, тобто правові знання, ідеї, уявлення людини, які спрямовані на цілісне сприйняття світу та виконують роль орієнтира у відношеннях з оточуючою дійсністю і беруть участь в упорядкуванні, організації правових відносин, які плануються.

П'ята функція – прогностична – здійснюється через прогнозування або передбачення наслідків своїх дій.

Шоста функція, а саме регулятивна, припускає, що на основі ставлення до чинної в суспільстві системи правових приписів, заборон, зобов'язань і дозволів відбувається формування мотивів поведінки, настанов на правомірні чи протиправні діяння [5].

Таким чином, особливим у правовому мисленні є те, що воно є явищем суб'єктивним та забезпечується внутрішніми, власними переконаннями. Можна сказати, що сутність правового мислення, а відповідно і його функції представляють суб'єктивні ідеї,

уявлення, правові оцінки та пронизує весь механізм правового регулювання.

Список використаної літератури

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. 3-тє видання. Київ, Алерта. 2012. 524 с.
2. Овчинников О.В. Правовое мышление : теоретико-методологический анализ. Ростов-на-Дону. 2003. 344 с.
3. Газенко О.О. Формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права історія політичних і правових учень». 2002. 198 с.
4. Андрюшко І.Я. Принципи правового мислення. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.), Л.І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін та ін. ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Фенікс. 2012. Вип. 45. С. 14–21. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1137/Andrushko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.05.2022).
5. Орлова О.О. Підходи до класифікації правового мислення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 47–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_4_8 (дата звернення: 12.05.2022).